

Csend, gyűrű, csend...*

Tényleg úgy megyünk el innen, mintha itt se lettünk volna? Még életünkben elfelejtve, elhagyatva, törődés nélkül, azon tanakodva utolsó időnkben, mit együnk ma? Dr. Palkó István – a szombathelyi Felsőfokú Tanítóképző Intézet (gyökere a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolának, majd az abból lett Savaria Egyetemi Központnak) alapítója – 95 évesen hunyt el néhány héttel ezelőtt.

Nem méltatta tevékenységét a város, nem küldtek nekrológot a főiskoláról. Sem intézmény, sem egykori munkatárs nem emlékezett meg róla, és nem kezdeményezte a közemlékeztetést.

Csak egyvalaki figyel: *Horváth Zoltán* amatőr filmes, aki társaival portrékat forgat a város és a környék nagy öregjeiről, akiknek munkája nélkül sokkal szegényebbek lennénk. Az utolsó pillanatok kapja el az életükből, amikor még mesélni tudnak, és mozaikdarabkáikból még összeállítható az életút. A portréfilm nyilván egyfajta visszatekintés, de különleges értékre emeli őket a sors azzal, hogy megmutatja: ezek a megszólalások valóban az utolsó szereplések. Így készült film *Kuntár Lajos*ról, *Gál Ferusz József*ről, *Devecz Oszkár*ról, *Palkó István*ról is. Hátborzongató, de így van: mind a négyen meghaltak a bemutatók óta.

Olyan csöndben ment el 95 évesen, amilyen csöndben élte le utolsó éveit. Mindannyiunk szégyene, hogy élete végén dr. Palkó Istvánról megfeledkezett a város... – fogalmaz szerkesztőségünknek küldött levelében Horváth Zoltán abban a reményben, hogy talán méltóbban bánunk majd az emlékével, mint vele életében.

A Palkó Istvánról szóló dokumentum értékű filmet 2006 szeptemberében mutatták be a Berzsenyi Dániel Könyvtárban. A premier arra is jó volt, hogy eljöttek sokan, akik régóta nem látták Pista bácsit. Köszöntötte a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola egykori főigazgatója, *dr. Szalai László*. Az esten *prof. dr. Gadányi Károly*, a Savaria Egyetemi Központ elnök-rektorhelyettese – amint mondta – hosszú idő után adósságot törlesztett: a felsőoktatási intézmény szenátusa nevében adta át Palkó Istvánnak az intézmény aranygyűrűjét, amibe az idős polihisztor nevének kezdőbetűit vésték. Ez már két évvel ezelőtt volt.

Palkó István akkor felállt, és azokban az ünnepi pillanatokban ezt tudta mondani:

– Elnézést kérek, hogy a fizikai állapotom miatt csak dadogni tudok. A fülem is tönkrement, de az agyam még működik. A feleségem épp comb-

* Megjelent a Vasnepe.hu 2008. augusztus. 02. szombati számában.

A
R
C
K
É
P
E
K

Dr. Palkó István

(1913–2008)

nyaktöréssel fekszik a kórházban, neki lett volna a legnagyobb élmény, ha itt lehet, de nem tudtuk kihozni...

Aztán levetítették a lírai hangvételő filmet. Mindjárt az elején Palkó István arról beszél, hogy az életünknek úgy van értelme, ha kidomborodik, mit csináltunk. Le kell írni, ki kell mondani...

Palkó István Toronyban született, a község díszpolgári címet is adományozott neki. Szegényparaszti családból származott, nyolc testvére volt, a nagyobbaktól tanult meg írni-olvasni. A premontrei gimnáziumba járt, ahol a latint heti nyolc órában tanították, tanult ögörögöt is. Véletlenül ebből is leérettségizett, mert valaki nem jött el a vizsgára, és a tanár őt ültette be a helyére. A pécsi egyetemre ment, latin–görög–magyar szakon szerzett diplomát. Pécsen ismerkedett meg és kötött életre szóló barátságot földijével, *Weöres Sándor*ral. Szellemi mesterei *Kerényi Károly* és *Várkonyi Nándor* voltak. A Sorsunk munkatársa, szerkesztője lett.

Ungváron kezdett tanítani 1941-ben, a nagy hírű Drigeth Főgimnáziumban. De hamarosan visszatért Szombathelyre, a Faludi Gimnáziumba. Majd a Faludi és a premontrei gimnázium összevonásával

megalakult Nagy Lajos Gimnázium első igazgatója lett 1948-ban. – Összerúgtam a patkót a pártbizottsággal, büntetésből a Leánygimnáziumba helyeztek – meséli a filmben. A nagy büntetést Palkó István arra használta, hogy megszervezte közben (1959–61-ben) a tanítóképzőt. – Utáltam, mert folytonos harc volt, a politikai gazdaságtan és a munkaszorgalmi ismeretek helyett pedagógiai tárgyakat akartunk tanítani – teszi hozzá. A szombathelyi Felsőfokú Tanítóképző Intézet létrejöttével annak igazgatója lett, és 1962-ben elsőként indította el az országban az azóta legendássá vált népművelőkönyvtáros képzést.

Pedagógiai munkája mellett jelentős tudományos munkát végzett. Országosan ismert nyelvész, irodalomtörténész volt, de írt pedagógiai, pszichológiai tárgyú publikációkat is. Érdeklődése az ősi kultúráktól a hipnózisterápiáig terjedt, ez utóbbinak gyakorló szakembere is volt. Cikkei magyar és német nyelvű folyóiratokban is megjelentek.

Az 1950-es, 60-as években a helyi kulturális élet elsőszámú vezetője volt. Az általa szerkesztett antológiákban (*Őrség, Vasi élet és irodalom, Ez történt*) helyet adott a régió jeles művészeinek. Sokáig szerkesztette a Vasi Szemlét, de neki köszönhető az Életünk című folyóirat is, amely antológiasoro-

zatként indult, és amelynek alapító főszerkesztője volt. Szervezői tevékenysége is maradandó: létrehozta például a Sabaria Népi Kollégiumot, főtítkára volt a Magyar Írók Szövetsége Nyugat-dunántúli Csoportjának.

– Mivel telnek a napjai? – kérdezik tőle a filmben.

– Kénytelen vagyok magammal foglalkozni, mert az öregség riasztó, a halálközelség kétségbeejtő. Reggeltől estig a halállal foglalkozom – válaszolta Palkó István két évvel ezelőtt. – Végigszenvedjük a napjainkat. Az a fő kérdés, mit eszünk ma. Szenvedünk. Én a feleségemet gyámolítom, ő engemet. Mindketten túl vagyunk a normális emberi élet határán...

Palkó István a feleségével öt gyermeket nevelt fel. Amint Horváth Zoltán írja a levelében, az utolsó időkig friss volt szellemileg. Érdekeltek a mindennapok, a világ eseményei, a tudomány állása, a város, és főként a főiskola sorsa. Szellemét azonban a teste már nem tudta követni, már nem tudott írni, csak szóban mondta el gondolatait.

Nagy kár, hogy kevesen voltak rá kíváncsiak – így a levél. – Egy generáció utolsó nagy hatású tagja távozott közülünk. Weöres Sándor, Gazdag Erzs, Kuntár Lajos generációjáé.

Merklin Tímea